

МРЕЖА ЗА РУРАЛЕН РАЗВОЈ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

е-билтен

бр.02

декември 2011

ИЗДАВА

Мрежа за рурален развој на Република Македонија
www.ruralnet.mk
email: info@ruralnet.mk

Ул Орце Николов
бр. 188-1-8 1000 Скопје
Р. Македонија
Тел: +389 (2) 3075 506
Факс: +389 (2) 3075 503

Во овој број...

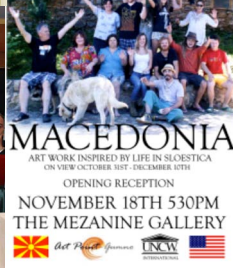
1. АКТИВНОСТИ НА ЗДРУЖЕНИЈА – ЧЛЕНКИ НА МРР НА РМ

2. ELARD

3. АКТИВНОСТИ НА МРР НА РМ ВО 2011

4. ЈАВНИ ДОБРА

Активности на ЦеПроСАРД
Активности на ПРЕДА ПЛУС
Активности на АРТ ПОИНТ
Активности на ЕТНО БЕБА
Активности на АГРО ВИНКА
Активности на ГРИНЕР
Активности на ЦЕНТАР ЗА ЛОКАЛЕН РАЗВОЈ – ГЕВГЕЛИЈА

ВО ДЕКЕМВРИ 2011Г. МРЕЖАТА ЗА РУРАЛЕН РАЗВОЈ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА, СТАНА ЧЛЕН НА ЕВРОПСКАТА LEADER АСОЦИЈАЦИЈА ЗА РУРАЛЕН РАЗВОЈ (ELARD)

1. АКТИВНОСТИ НА ЗДРУЖЕНИЈА – ЧЛЕНКИ НА МРР НА РМ

Активности на ЦеПроСАРД

Центарот за промоција на одржливи земјоделски практики и рурален развој – ЦеПроСАРД во рамките на проектот Агроенергија кој е финансиран од Sida (Swedish international development cooperation agency), започна со поставување на пилот единици (фарми). Пилот единиците ќе служат како мали центри за обуки каде што фармерите ќе имаат можност да се запознаат со технологијата и процесите за најдобро искористување на обновливите извори на енергија на фармите во руралните средини, како и со продобивките од подобрување на енергетската ефикасност.

- Поставени се два сончеви колектори за топла вода на овчарска и краварска фарма
- Набавени се две печки на пелети во два модерни пластеници за производство на режан цвет и градинарски култури и опрема за производство на пелети од отпад од пилана

- Поставени се сончеви колектори за топла вода на училиштата во општина Конче
- Во тек е изградба на сушара за органски производи која ќе работи на искористување на сончева енергија и енергија од отпадната биомаса од лушпи од бадеми, лозови и овошни прачки
- Во фаза на набавка е брикетирка за слама

Во текот на 2012-тата година, на пилот единиците ќе се одржуваат едукативни сесии за различни целни групи.

Тимот на ЦеПроСАРД во периодот од Септември до Ноември 2011 година во рамките на проектот Агроенергија одржа работилници во пет градови низ Македонија на тема: Жената, обновливите извори на енергија и енергетската ефикасност.

Во рамки на овие настани се дискутираше за родовата еднаквост во областа на обновливите извори на енергија, енергетската ефикасност и заштедата во домот што побуди особена заинтересираност кај пошироката јавност.

Работилниците се одржаа во:

- Скопје - општина Центар - на 26.09.2011 година
- Штип, 29.09.2011 година
- Битола, 17.10.2011 година
- Струмица, 31.10.2011 година
- Тетово, 17.11.2011 година

Претставниците на ЦеПроСАРД како организатор на настанот, поконкретно ги запознаваа присутните со проектот Агроенергија и со темата на работилницата како една од активностите во рамки на овој проект.

На работилниците учество земаа и претставници на други засегнати организации и институции во земјата: г-а Елизабета Спиридонова и г-а Сања Поповска Василевска од Организацијата на потрошувачи на Македонија (ОПМ) на тема: „Улогата на жената во заштеда на енергија во домот“, како и г-а Валентина Старделова и г-а Милица Андонов од Министерство за економија на тема: „Обновливи извори на енергија и енергетска ефикасност во домот“.

Иницијатива на ЦеПроСАРД

Во согласност со своите цели кои се однесуваат на помош во воведувањето и спроведувањето на мерките на Европската Унија, Центарот за промоција на одржливи земјоделски практики и рурален развој, идентификува потреба за поактивно вклучување во законодавните процеси кои се однесуваат на одржливиот рурален развој посебно во делот на обновливите извори на енергија и енергетска ефикасност. ЦеПроСАРД изврши анализа на законската регулатива која е поврзана со производството на енергија од обновливи извори на енергија во делот на производство на енергија од биомаса.

Фокусот на анализата беше ставен на производство на култури кои служат за добивање на енергија од биомаса, обемот и опфатот на земјиштето кое што би се користело за оваа намена, како и воведување на акти на локално ниво кои ќе се однесуваат на подобрување на планирањето на локалниот одржлив развој.

Идејата е во согласност со промените, предизвиците и последиците кои се случуваат во Европската Унија каде и покрај воспоставената законска регулатива која се однесува на обновливите извори на енергија и енергетската ефикасност, се јавуваат недостатоци во однос на зачувувањето на биодиверзитетот и добротото управување со земјиштето.

ЦеПроСАРД на работилницата која се одржа во Скопје на 22.11.2011 во хотел Арка ги презентира наодите од својата анализа при што мислење по однос на истата беше изнесено и од страна на преставниците на сите релевантни чинители: министерствата, агенциите, невладините организации, локалните власти, кои што секојдневно се соочуваат со овие прашања и можат да придонесат во процесот. На работилницата присуствуваа и 12 пратеници од различни пратенички групи и комисии.

Оваа иницијатива има за цел да обезбеди одржлив развој на руралните подрачја во Македонија преку обезбедување на соодветни услови за зголемено користење на енергија добиена од обновливи извори во целост. Иницијативата е поддржана од Националниот Демократски Институт во Македонија.

Активности на ПРЕДА ПЛУС

Важноста на политиката за регионален развој во земјите на Западниот Балкан

Во организација на Фондацијата за одржлив економски развој ПРЕДА Плус, во хотел Континентал, Скопје, на 23 ноември беше организирана Првата

Меѓународна Конференција за Регионален развој на Западен Балкан, 2011.

На конференцијата учествуваа 100-на учесници, претставници на општини, агенции за економски, регионален и рурален развој, креатори на политики, министерства, амбасадори и практичари од различни земји: Македонија, Албанија, Косово, Србија, Босна и Херцеговина, Црна Гора и Хрватска. Тие ги претставија состојбите во својата земја од различни перспективи, како и нивнитевидувања за регионал-

ниот развој и соработка меѓу земјите од Западен Балкан.

На конференцијата, на која имаше голем број конструктивни предлози за подобрување на имплементацијата на политиката за регионален развој, беше заклучено дека оваа политиката за националните влади од секоја држава е важен сегмент и концепт за понатамошен одржлив развој. Токму затоа, националните влади од секоја земја поединачно треба да дадат поголема поддршка на политиката за регионален развој на својата земја, но и за развој на регионот.

Ваквата политика за земјите од Западен Балкан целосно е поддржана и од меѓународната заедница, затоа што регионалниот развој е еден базичните концепти за развој и на самата Европска Унија.

Како важен заклучок од оваа конференција беше истакната и потребата и важноста за взаемно вмрежување на сите релевантни чинители за регионален развој на Западен Балкан. Формализирање на овој процес се очекува набрзо.

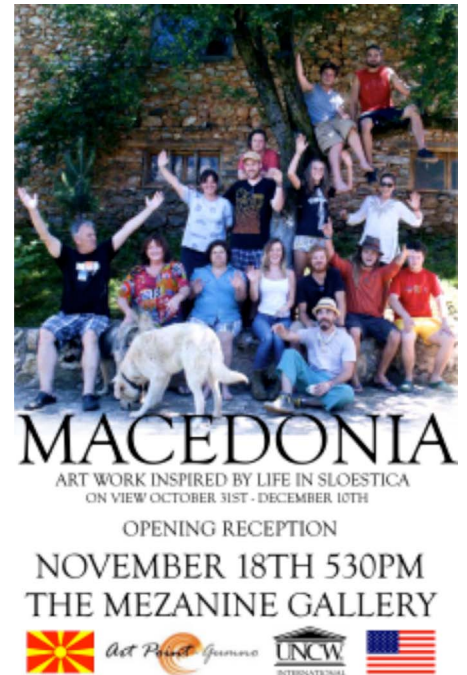
Следната меѓународна конференција на темата регионален развој е закажана за идната година во Косово.

Активности на АРТ ПОИНТ - ГУМНО

На 18-ти Ноември 2011 година студентите од Академијата за визуелни уметности при универзитетот во Северна Каролина, САД, свечено ја отворија изложбата со дела инспирирани од животот во Слоештица. Групата од 10 студенти и нивната професорка Памела Валас Тол (Pamela Wallace Toll) престојуваша во Македонија во Јуни оваа година и имаа можност поголемиот дел од својот речиси едномесечен престој да го живеат со семејства во селото Слоештица, каде како гости на Меѓународниот центар за уметност и одржлив развој Арт Поинт – Гумно го реализираа проектот „Macedonia live“.

Истовремено, Професорката Pamela Wallace Toll која е истовремено реномиран ликовен уметник, учествуваше на семинар со наслов „Резиденции за соработка (“Collaborative residences”)“ која се одржа на Savannah College of Art And Design (SCAD), Јужна Каролина, САД. Toll имаше своја презентација за Арт Поинт – Гумно, поточно – ја промовираше програмата за меѓународни уметнички резиденции и своето второ искуство како резидентен уметник во Центарот кој се наоѓа во селото Слоештица.

Активности на ЕТНО БЕБА

Здружение „ЕКО - ГАРД“ „ЕТНО БЕБА“ МЗ с. Режановце

Стопанско-туристичка и културна манифестација „ПРАЗИЈАДА 2011“ организирана во с. Режановце на 12.11.2011 од страна на Здружение „ЕКО - ГАРД“ „ЕТНО БЕБА“ МЗ с. Режановце под покровителство на Градоначалник и Совет на општина Куманово а поддржано од страна на Сида и МРР на РМ.

ПРАЗИЈАДА 2011 е стопанско-туристичка и културна манифестација која за прв пат се одржува во Кумановскиот регион и пошироко. Основна цел на манифестацијата е промоција на ова поднебје како осоено поволно за производство на празот како еколошки здрава храна и поттикнување на потенцијалите за негово зголемено производство.

Предвидените активности со програмата на манифестацијата ќе придонесат за промоција на културата и обичаите на луѓето од овој регион, како и за негување на веќе подзаборавените традиции. Натпреварот за најдобро јадење приготвено од праз и значајното учество на руралните жени на манифестацијата ќе даде импулс за нивно поголемо инволвирање во општествените текови.

Спортско рекреативните и културно-забавните активности ќе овозможат поголема соработка и сплотеност на младите од селата во регионот. Присуството на голем број на учесници и гости ќе го промовираат регионот како значаен ресурс за развој на селскиот туризам.

Активности на АГРО ВИНКА

Здружение за Рурален Развој „ЈАВОР“ – Општина Зрновци

На 22 и 23 декември 2011 год. Здружението за рурален развој „Јавор“, од Општина Зрновци, организираше дводневна практична работилница за учениците од ОУ „Синиша Стоилов“, од Зрновци, наречена „Патот на волната“, на која тие се запознаа со технологијата за добивање на волна и практично работеа на изработка на сувенири од волна со т.н. филц технологија на обработка на природна волна.

Обуката ја одржаа членови од Здружението на жени земјоделки „Агро-Винка“ од Винаца.

Овие активностите се дел од проектотот, насловен како **„Еколошки едуцирана млада популација-двигател на одржливиот развој во заедницата“**.

Проектот предвидува промовирање на одржливиот развој во образованието преку користење и практикување на мултимедијалниот пакет за одржливо образование Зелен пакет јуниор во ОУ „Синиша Стоилов“ од Зрновци и подрачното училиште во село Мордовис.

Со активностите во проектот ќе бидат опфатени 126 ученика од I-во до V-то оделение, нивни родители, населението од општина Зрновци и пошироката заедница.

Целта на проектот е да креира еколошки практики кај учениците и нивните наставници во наставната програма, кои економски и социјално се одржливи и обезбедуваат континуитет на еколошкото образование со обезбедено активно учество на заедницата во решавање на еколошките проблеми и развивање на одржливи иницијативи кои ќе допринесат кон развој на руралната средина.

Долгорочно проектот ќе овозможи се креираат услови за рурален развој на општината преку еколошки образована најмлада популација, посебно во развојот на селскиот и агротуризмот, задржување на епитетот „еко село“ како еден од главните правци за развој на општината предвидени во Стратегијата за одржлив развој и ЛЕР на општина Зрновци.

Носител на проектот е Здружението за рурален развој „Јавор“ од Зрновци а партнери се:

- Основното училиште „Синиша Стоилов“, од Зрновци
- Локалната самоуправа на Општина Зрновци,
- КЈП „Водна Кула“ од Зрновци и
- Здружението на жени земјоделки „Агро-Винка“ од Винаца.

Проектот е финансиран од РЕЦ (Регионален еколошки центар – канцеларија во Скопје), со средства од Австриската соработка за развој, Министерството за животна средина и просторно планирање на РМ и Министерството за образование и наука на РМ.

Активности на ГРИНЕР

Здружение за зелено општество ГРИНЕР „Go clean“ – Кампања за собирање на празни батерии

Во изминатиов период Здружение за зелено општество Гринер, во партнерство со граѓанските организации Гоу Грин и 4x4x4 Балкански Мостови ја започнаа реализацијата на проектот „Гоу клин“ (Go clean). Проектот е поттикнат од Амбасадата на Шведска во Република Македонија и Министерството за животна средина и просторно планирање на Република Македонија, а поддржан од Амбасадите на Норвешка и Република Словачка во Република Македонија. Како соработници во проектот се вклучени СЕПА (Swedish Environmental Protection Agency) и ОХО. Особено место во проектот имаат и маркетите КАМ Маркет, РАМСТОР, ТИНЕКС и ВЕРО (во чии простории ќе бидат поставени специјалните кутии за собирање на искористените батерии од граѓаните) и компанијата за рециклирање и изработка на акумулатори ВЕСНА САП од Пробиштип, која ќе изврши извоз на собраните батерии.

Проектот Гоу Клин кој има за цел да ја подржи имплементацијата на Законот за управување со батерии и акумулатори и отпадни батерии и акумулатори („Службен весник на РМ“ бр. 140/10, 47/11) кој е во примена од 1ви Јануари 2011 година и да овозможи создавање на систем за управување со отпадните батерии.

Почетокот на проектот беше означен на 08.11.2011 година, во просториите на ЕУ Инфо Центарот во Скопје, каде што се одржа семинарот на тема „Управување со отпадните батерии во земјите на Европската Унија и релевантната легислатива во Република Македонија“. Овој настан имаше за цел да ја подигне свеста за управување со отпадни батерии,

рециклирање и креирање на соодветна структура за спроведување на Законот за управување со батерии и акумулатори и отпадни батерии и акумулатори. На семинарот говорела г. Абдулаќим Адеми, Министер за животна средина и просторно планирање на Република Македонија, г. Ларс Вахлунд, Амбасадор на Шведска во Република Македонија, Д-р Снежана Стојковска (која го образложи штетното влијание на составот на батериите врз здравјето на луѓето и врз животната средина), г. Ларс Еклунд, експерт од Шведската агенција за заштита на животната средина, (кој ги пренесе искуствата од применетите практиките во неговата земја) и Раководителот на секторот за управување со отпад г-а Ана Каранфилова Мазнева. На семинарот беше презентирана и специјалната кутија за отпадни батерии кои ќе се користи во кампањата за собирање на отпадните батерии, а ќе биде поставен во маркетите кои се дел од овој проект, на територијата на Скопје, Куманово и Тетово, почнувајќи од 01.12.2011 година.

Проектот продолжи со реализација на Семинар за млади, на 12.11.2011 година на Економскиот факултет во Скопје. Тој е дел од планираната младинска образовна кампања и националната кампања за собирање на отпадни батерии. Локалните самоуправи имаат клучна улога во инволвирање на училиштата и подигнувањето на свеста кај населението, како и овозможување на собирни пунктови за граѓаните да можат да ги остават своите празни батерии.

Кампањата за собирање на празните батерии е медиумски покриена од страна на дневниот печат ВЕСТ и од Антена 5 радио, а за рекламниот дел се грижи фирмата АК-ЦЕНТ Медија, кои исто така се соработници во проектот.

Сите информации поврзани со проектот може да се најдат на Go Clean страницата на facebook.

Активности на ЦЕНТАР ЗА ЛОКАЛЕН РАЗВОЈ – ГЕВГЕЛИЈА

Отворено информативно биро во Гевгелија за совети од областа на обновливите извори на енергија и енергетска ефикасност

Во рамките на проектот: „Прекугранична соработка во полето на обновливи извори на енергија и енергетска ефикасност“, кое што Фондацијата за локален развој и развој на информатички технологии од Гевгелија го имплементира заедно со сојуз на производители на еколошка енергија –БГ од Благоевград, Бугарија, се отвори и започна со работа Биро за советодавни и информативни консултации од областа на обновливите извори на енергија (ОИЕ).

Бирото се наоѓа на адреса „Маршал Тито“ бр. 60 во Гевгелија, каде што е и седиштето на Проектот, а сите заинтересирани лица можат да го посетат Бирото.

Консултациите се извршуваат од експерт по енергетика и се бесплатни. Одговорите на прашањата се доставуваат во посмена форма, на е-маил.

Заинтересираните субјекти, можат да добијат информации од областите на законите кои ја третираат енергетиката во РМ, за административните процедури при инвестирање во секторите на ОИЕ, за технологии кои користат ОИЕ, податоци за компании од Р. Бугарија и Р. Македонија кои работат во рамките на ОИЕ, како и за финансиските субвенции за ОИЕ.

Телефонски броеви за контакти се +389 34 215941, + 389 78 32709.

Проектот е финансиран од Европската Унија и Република Македонија во рамките на прекуграничната програма Бугарија - Македонија IPA Cross-Border Programme CCI number 2007CB161PO007.

2. ELARD

Во Декември 2011 Мрежата за рурален развој на Република Македонија, стана член на европската LEADER Асоцијација за Рурален Развој (ELARD)

ELARD е меѓународна непрофитна асоцијација, создадена за да го подобри квалитетот на животот во руралните области, и да го одржи нивното население преку самоодржлив интегриран локален развој. Во својата задача ELARD се бори за ширење на филозофијата на LEADER методот на локално како и на ниво на институции.

ELARD е основана во Белгија во 1999 г. од националните LEADER мрежи на локални акциони групи LAG на Франција, Грција, Ирска, Италија и Шпанија. Во моментов повеќе од 600 локални акциони групи се вклучени или преку нивните национални или регионални мрежи или како индивидуални членови.

Денес, членовите на ELARD доаѓаат од следниве 21 држави: Белгија, Хрватска, Чешка Република, Данска, Естонија, Финска, Франција, Грција, Унгарија, Италија, Ирска, Летонија, Литванија, Република Македонија, Полска, Португалија, Румунија, Словенија, Шпанија, Шведска, и Обединето Кралство Британија.

ELARD во моментов работи на проширување на свое-

то членство уште понатаму, посебно во новите држави членки и земјите кои се пред прием во Европската Унија, како би создала културно и национално разновиден фронт на членки обединети со една заедничка цел на создавање на самоодржлива и способна за самоодржлив развој рурална Европа. Асоцијацијата е обврзана на вклучување на сите фактори од локалниот рурален развој.

ELARD директно ги поддржува своите членки во нивните напори за спроведување на иновативни проекти на полето на руралниот развој, како и во напорите за вмрежување заради соработка и ширење на позитивните искуства и знаење од една територија на друга.

Исто така, ELARD ги претставува интересите и потребите на своите членови пред другите меѓународни, Европски и национални институции. Таа е признаена од Генералниот директорат за земјоделство и рурален развој (DG AGRICULTURE) како Европска асоцијација која ги претставува локалните акциски групи на Европско ниво, и е примена во (EMPP) Европска Мрежа за Рурален Развој во согласност со новите регулативи за рурален развој 1698/05 со нејзино учество во координациониот комитет на EMPP и поткомитетот на LEADER.

Асоцијацијата активно работи на тоа да го направи LEADER методот подобро познат меѓу Европските релевантни фактори како би ја задржал својата позиција на важен дел од европската политика за рурален развој.

3. АКТИВНОСТИ НА МРР НА РМ ВО 2011

АГРОФУД

Диверзификација, вмрежување и LEADER пристапот во руралните средини

Во рамките на саемот Агрофуд, Мрежата за рурален развој на Република Македонија и Фондацијата за едукација и развој Хуманополис (член на групацијата ЕРА Скопски саем), веќе втора година, организираше форум за рурален развој на тема „Диверзификација, вмрежување и LEADER пристапот во руралните средини“.

Целта на форумот беше да се пренесат и споделат искуствата од земјите членки на Европската Унија, за овие теми кои се меѓусебно поврзани, а се едни од многу важните предуслови за успешно спроведување на политиките и програмите за рурален развој.

На почетокот свое обраќање имаше претседателот на МРР г-дин Петар Ѓоргиевски потенцирајќи ја важноста на овие три теми, почнувајќи од диверзификацијата во руралните средини, која придонесува кон зголемување на економската активност, обезбедувајќи можности и креирајќи повеќе балансирана и стабилна економија. Говореше и за важноста на вмрежувањето, како потенцијал за воспоставување и градење на соработка помеѓу разни индивидуи и групи во руралните области, а на крај се задржа на LEADER пристапот, како метод кој е насочен кон подобрувањето на локалниот економски развој, преку промовирање на партнерства и спроведување на локални развојни стратегии на принцип од долу нагоре, водејќи се од потребите на руралното население.

На форумот со свои презентации учествуваа експерти и претставници на организации за рурален развој од земји членки на Европската Унија. Претставник од Европската мрежа за рурален развој (EMPP) беше г-дин Фабио Косу, кој дискутираше за користа од вмрежувањето и соработката за рурален развој. Исто така на форумот своја презентација имаше и г-дин Патрас Панајотис, претставник на Европската LEADER асоцијација ELARD, и претседател на Развојната агенција од Трикала – Грција. Тој најмногу се насочи кон додадената вредност на LEADER методот и негови достигнувања за ревитализирање на руралните области во Европа како и вмрежувањето на LEADER групите на ниво на ЕУ.

Исто така со своја презентација учествуваше и извршниот директор на Македонскиот центар за меѓународна г-дин Димче Митрески, како претставник на македонските граѓански организации кои работат во областа на руралниот економски развој. Тој ги пренесе искуствата за изнаоѓање решенија за подобрувањето на животните услови во руралните средини во република Македонија.

На форумот учествуваа членките на МРР како и претставници на организации кои работат во областа на руралниот развој.

ПЕХЧЕВО

Во рамките на тематската група за економско зајакнување на жената во руралните средини, МРР на РМ, во септември 2011, организираше еднодневна обука на жени, припадници на ромската заедница од општина Пехчево. Целта на обуката беше жените да се обучат во изработка на предмети од волна, со филц техника на обработка на волната. Обуката је спроведе здружението на жени ткајачки *Серафим* од Берово, со што се постигна и пренесување на знаења и вештини.

МЕЃУНАРОДЕН ДЕН НА РУРАЛНАТА ЖЕНА

Атице Исеини, Катерина Рижова, Жељка Диклиќ Илиевска, Николинка Божинова, Радојка Коропановска се петте најуспешни жени –фармери кои оваа година добија благодарници од Федерацијата на фармерите на РМ на свеченото одбележување на Меѓународниот ден на руралната жена, кој се одржа по четврти пат, а за првпат во Тетово. Манифестацијата е поддржана и од Мрежата за рурален развој и Цепросард.

- Иако ова е еден ден во годината, сепак руралната жена заслужува многу поголема афирмација земајќи во предвид дека таа е столбот на семејството, која се грижи за децата, за храната, за здравјето на своето семејство, за фармата, и она што посебно ме радува во поселдно време е да ги истакне нејзините способности и вештини. Она што ме загрижува е малата вклученост на жените во земјоделските здружување и во активностите каде што се донесуваат одлуки за развој на земјоделството. Познавајќи ги жените како решителни, извршителни и добри преговарачи, сакам да ги охрабрам многу повеќе да бидете вклучени во бизнисот и во креирањето на политиките во земјоделството затоа што така ќе има бенефит и целото наше општество. Бидете здружени и покажете дека имате глас, право, сила да бидете вистински лидери и двигатели на земјоделскиот процес- истакна Недим Касами заменик претседател на ФФРМ.

- Барајте го своето право, искористете ги сопствените способности и работете заедно, порача Тити Јунгрен од Шведската федерација на фармери на жените.

Според неа, и мажите и жените треба да преземат подеднаква одговорност во земјоделските организации за да се постигне одржливост од секаков аспект, економски, еколошки и социјален.

Учесниците на манифестацијата имаа можност да дегустираат домашни традиционални јадења подготвени од руралните жени од Р.М.

Во светот има околу 1,6 милијарди рурални жени, што е преку четвртина од вкупното население. Просечно произведуваат над половина од целата храна, до 80 отсто во Африка, 60 проценти во Азија, 30 до 40 отсто во Јужна Америка и западните земји. Поседуваат само два отсто од земјата, добиваат само еден процент од сите земјоделски кредити и кон нив се насочени само пет проценти од средствата за директна поддршка во земјоделството.

ИНФОРМИРАЊЕ ЗА ПРИСТАПОТ LEADER

„Информирање за пристапот LEADER“ е проект кој се реализираше на национално ниво преку одржување на еднодневни форуми во 8-те плански региони на Република Македонија. Проектот, а се реализираше во соработка и со финансиска поддршка на Македонскиот Центар за Меѓународна Соработка - МЦМС.

Проектот се имплементираше низ организација и реализација на еднодневни форуми - тематски насочени кон информирање, на заинтересираните страни – учесници, за LEADER принципите и методологијата, неговиот концепт - воспоставување на Локална Акциска Група – ЛАГ и нејзино раководење со активностите поврзани со руралниот развој. Обезбедената и презентирана информација во рамки на форумите имаше за цел да ѝ обезбеди на јавноста конкретна можност за стекнување на информации и предзнаења за LEADER како основа и подобро вклучување на јавноста во подготовките за воведување на LEADER како ИПАРД мерка од страна на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство во 2012 година.

Секој од форумите тематски беше организиран во три дела и тоа:

Воведен дел

Објаснување на целта за организирање на форумот и воведно информирање за LEADER пристапот и неговите принципи и намерите на централната власт за негово воведување како мерка за рурален развој, во рамки на ИПАРД програмата

Тематско излагање

Објаснување за важноста на LEADER во руралниот развој и воспоставување на LEADER методологијата и нејзините седум (7) принципи во имплементација на интегрирани активности за развој на руралните области. Дополнително, беше презентирана историјата на LEADER и нејзиното воведување како оска во ЕУ политиката за рурален развој и задолжителна мерка во рамки на оваа политика. Понатаму, презентирани беа позитивните искуства од симулација на LEADER пристапот во 16 општини во Република Македонија, поврзано на МПП на РМ со LEADER. Во текот на презентацијата учесниците беа информирани за изготвената нацрт верзија на Стратегијата за воведување на мерката LEADER во рамките на ИПАРД програмата 2007-2013 (Мерка 202) од страна на МЗШВ и понатамошните очекувани чекори што треба да се превземат од релевантните тела.

Завршен дел

Дискусија со учесниците на форумите за темата на форумите преку формат на прашања и одговори.

Проектот се реализираше во периодот октомври – декември 2011 година. Форумите се реализираа во осумте плански региони (Скопски, Вардарски, Североисточен, Источен, Југоисточен, Пелагониски, Југозападен и Полошки плански регион).

Целна група на проектот беа заинтересирани страни - претставници (правни и физички лица) од: деловниот, јавниот и граѓанскиот сектор.

4. ЈАВНИ ДОБРА

Јавните добра играат важна улога на основна состојка во развојот на руралните средини на долгорочен план. Ова се однесува на зголемување на културните, историските, човековите богатства и богатствата од животната средина, и промовирање на нивната улога за унапредување на одржлив социо-економски раст. (Извор:Евројска Мрежа за Рурален Развој)

Одредување на јавните добра во Европските рурални области може да има огромно влијание врз стимулацијата на економскиот развој во нив. Ова особено важи во случаеви на јавни добра поврзани со земјоделство, какви што се рурална виталност, снабденост со храна и добробит на фарма и животни. Традиционалните локални производи или руралниот туризам исто така можат да придонесат во надополнување на општите карактеристики на еден регион, на пример извонредните природни пејзажи, чистиот воздух и незагадена почва, или пак специфичниот био-диверзитет на регионот. Овие карактеристики можат да играат клучна улога во привлекување на инвестиции и промоција на економски активности кои последователно ќе придонесат кон подобрување на локалната рурална економија а со тоа и на квалитетот на животот во заедницата. Некои рурални региони се економски зависни, делумно или целосно, од своите природни околинати а одредувањето на овие јавни добра може да е во голем степен поврзано со зачувувањето на нивната природна средина преку соодветни земјоделски практики. Програмите за рурален развој на земјите членки на ЕУ нудат поддршка во промоцијата на одржливо земјоделство, подобрување на квалитетот на животот во руралните средини и поттикнување на разноликоста на стопанските активности. Многу од тие активности ги потпомогнуваат руралните заедници и стопанства со подобрување на руралната инфраструктура и создавање на нови услуги и производи кои создаваат единствени уникатни природни богатства. Помагајќи во опстанокот на критична маса на луѓе во рурална средина, овие активности придонесуваат во подобрувањето на социо-економското јавно добро на руралната виталност во таа средина.

Посети на Фармата Клер (Clare Farm Heritage) во Бурен, Ирска

Регионот Бурен во областа Клер, Ирска, е една од најуникатните панорами во Ирска и Европа, со огромни плочки од варовник чудесно испресечен со бразди. Местото е богато со извонредни глетки, прастара историја, спектакуларна фауна и култура. Многу од областите во Бурен се прогласени за места под конзервација, заштитени со Директива за заштита на ЕУ а дел од извонредното историско и културно наследство на Бурен се наоѓа на приватни фарми, каде е забранет пристап а работата на фармата е строго ограничена. Во 2009 неколкумина локални фармери се собраа и решија со взаемна соработка да ги направат тие места достапни за посетители. Сите фармери ја продолжија над 6000 години старата традиција на обработка на земјата на почва на која биле идентификувани над 100 археолошки наоѓалишта и споменици и каде многу од пејсажите останале непроменети со милениуми. Како би имала корист од ова наследство, Кооперативата Clare Farm Heritage Tours беше формирана од 9 фармери од Северен Клер. Целта на ова кооператива е двострана: разноликост на активности на самите фарми, и развој на нови туристички понуди кои можат да привлечат голем интерес и долготрајна корист на заедницата во Областа Клер. Со поддршка од оската 4 на Ирската програма за рурален развој, Кооперативата ги започна своите активности во 2009. Clare Farm Heritage Tours е членка на Мрежата за Екотуризам на Бурен и вработува локални жители за промоција на своето наследство, археологијата, и древните земјоделски практики, едуцирајќи ги туристите за ранливоста на природата во Бурен и важноста од нејзиното зачувување. Турите истовремено се едукација и забава, а посетителите ги водат луѓе кои живееле и работеле во Бурен со генерации. Овој проект е лоциран на само еден саат од прометниот Меѓународен Аеродром Шенон (Shannon) и има позитивен економски ефект врз околниот регион така што носи повеќе посетители во Областа Клер, и отвора работни места за локалните фармери. Тој е пример за тоа како создавањето на јавни добра во човековата средина преку земјоделство може да биде основа за поголеми можности за рурален развој. Овој проект исто така помага во создавање на уште посилено чувство за придонес во рамките на локалната заедница. Проектот е финалист на натпреварот во иновации од областа на руралниот бизнис за 2010 година. За повеќе информации посетете ја страната www.farmheritagetours.com

